

LOOWI bijeenkomst 9 november 2001 - UvA Amsterdam

N.B. het verslag volgt niet de chronologie van de bijeenkomst. Eerst wordt aandacht besteed aan de cursussen Informatievaardigheden in Amsterdam en vervolgens wordt het in tweeën gedeelde huishoudelijk deel van de vergadering weergegeven.

De webcursussen voor de Geesteswetenschappen en voor Pedagogiek en Onderwijskunde (<http://www.uba.uva.nl/nl/diensten/cursussen/informatiezoeken/>):

Alice Doek introduceerde de aanwezige andere leden van de projectgroep die aan de cursussen gewerkt hebben: Martien Brand, Hans Forma en Joke Sterringa. Het oktobernummer van het blad Uva-link werd verspreid met daarin een artikel over de webcursussen (op dit moment nog niet digitaal beschikbaar via <http://www.ic.uva.nl/ualink/>).

Na wat kengetallen over de UvA (22.000 studenten en 5.000 medewerkers) en haar bibliotheken: centrale en decentrale bibliotheken (4 mln banden, 12.000 tijdschriften, waarvan reeds een groot aantal elektronisch) kwam de Digitale bibliotheek van de UvA aan bod. Via een webpagina (<http://www.uba.uva.nl/nl/digitalebib/>) wordt een groot aantal digitale bronnen beschikbaar gesteld. De cursussen Informatie Zoeken Geesteswetenschappen en Pedagogiek en Onderwijskunde hebben als leerdoel om studenten en medewerkers met deze Digitale bibliotheek te leren omgaan. De cursussen kunnen zowel individueel als in groepsverband gedaan worden.

Bij de *ontwikkeling* van de webcursus is een aantal keuzes gemaakt:

- * gebruik wordt gemaakt van HTML (dat kan iedereen);
- * er wordt gewerkt met 3 frames: een navigatie-frame, een frame voor toelichting en opdrachten en een voor instructie en voor bijv. het raadplegen van catalogus en bestanden;
- * er wordt gewerkt met live-verbindingen met catalogus en bestanden (geen simulaties);
- * de interactiviteit is beperkt;
- * toegang tot bestanden is beperkt tot de ip-range van de UvA (eventueel inbel-voorziening).

Het werken met live-verbinden (studenten waarderen deze vrijheid, om ook andere dingen te kunnen zoeken) maakt correctie op onjuist uitgevoerde opdrachten onmogelijk. Bij het niet volgen van de instructies kan de student verloren raken. Er is bewust gekozen voor open en niet-geprogrammeerde instructie, met de mogelijkheid de cursus onder begeleiding te volgen. Reden is onder andere de (nog steeds) veelvuldige wijzigingen in de interfaces van bestanden.

Bij de *faculteit Geesteswetenschappen* is de cursus een onderdeel van een verplicht vak Informatievaardigheden (naast computercursussen en cursus presentatie). Het gaat daar om ong. 800 studenten. Het onderdeel dat door de bibliotheek verzorgd wordt bestaat uit drie onderdelen:

- 1) de webcursus: de cursus wordt afgesloten met een toets in Blackboard. De vakreferent is bij dit onderdeel steeds even aanwezig voor een inleiding / kennismaking; de cursus wordt verder begeleid door student-assistenten.
- 2) een rondleiding in de UB;
- 3) een rondleiding in de decentrale bibliotheek.

Deze rondleidingen worden afgesloten met zoekopdrachten, die op papier worden uitgereikt en die gericht zijn op het kunnen lokaliseren van publicaties en gebruik van naslagwerken.

Na een eerste ronde is het programma op een aantal punten *aangepast*. Klacht was o.a. de lange doorlooptijd en onoverzichtelijkheid. Er zijn o.a. na ieder onderdeel tussentoetsen gemaakt die studenten inzicht moeten geven of hij het onderdeel begrepen heeft. Dit zijn toetsen gemaakt met eenvoudige javascripts. Ze tellen niet mee voor de beoordeling. Maar geven de student tussentijds de nodige houvast bij het doorlopen van de stof.

Uit de (vrijwillig) ontvangen evaluaties (n=40) bleek dat de helft daarvan positief over het programma oordeelde en dat de andere helft niet negatief was.

Plannen voor de toekomst: daarbij speelt het al dan niet aanschaffen van de instructiemodule voor de OPC4 van PICA. Besloten is deze module niet aan te schaffen omdat zowel de intreeprijs als de jaarlijks licentie-prijs te hoog was en de medewerking van Pica bij het maken en ook nog doorvoeren van lokale aanpassingen “niet hoog” werden ingeschat.

Door de fusie / overname van Blackboard en Question Mark worden met name de mogelijkheden voor andere en meer vormen van toetsvragen een stuk groter.

Hans Forma ging vervolgens in op de didactische opzet, de ervaringen met de cursus bij Pedagogische en Onderwijskundige Wetenschappen (POW) en gaf een blik op de toekomst. In zijn toelichting op de opzet van het programma werd een vergelijking gemaakt met het programma HIT dat we in de vorige bijeenkomst bij de HVA hebben bekeken (zie verslag van 1 juni 2001). De cursus van de UvA bestaat uit 7 onderdelen:

- 1.een zoekvraag formuleren
- 2.deze vraag vertalen in een zoekprofiel
- 3.bestanden kiezen om in te zoeken
- 4.in afzonderlijke bestanden zoeken
- 5.een bibliografie maken volgens een bepaalde stijl
- 6.gevonden documenten opvragen
- 7.de informatie bijhouden door attendering

Onderdeel 1 en 2 komen overeen met “Wat zoek ik?” uit het HIT programma, onderdeel 3 waar de Digitale bibliotheek uit de doeken wordt gedaan, komt overeen met “Waar zoek ik?”.

In onderdeel 4 gaat het om te leren zoeken met de catalogus, Picarta, (bijv.) Eric en Web of Science; het komt overeen met “Hoe zoek je?”. In onderdeel 5 wordt met name aandacht besteed aan Endnote, in onderdeel 6 o.a. aan het opvragen van boeken e.d. ook via IBL en onderdeel 7 gaat over o.a. verschillende attenderingsmogelijkheden. Deze laatste drie onderdelen komen overeen met het onderdeel “Wat doe je er mee?”.

In de navigatiebalk van het programma zijn nog twee knoppen:

- Inhoud: geeft een gedetailleerd overzicht van de structuur van het programma. Dat is o.a. gedaan omdat studenten het programma vaak niet in z'n geheel in een keer doorlopen. Het programma houdt niet bij waar je gebleven bent. Via deze inhoudsopgave kun je gemakkelijk naar de goede plek toegaan.
- Reacties: de mogelijkheid om te reageren op de vorm en inhoud; daar wordt over het algemeen alleen gebruik van gemaakt bij klassikale instructies.

Bij POW wordt ongeveer 10 jaar instructie gegeven op verzoek. Deze bestond over het algemeen uit een demonstratie gevolgd door zoekopdrachten. Er werd o.a. gebruik gemaakt van de PICACOO. Er kwam behoefte aan een tekst of een website t.b.v. instructie. Men is gaan deelnemen aan het initiatief van UBA voor het ontwikkelen van een webcursus. Het ontwikkelen van de webcursus heeft ongeveer 3 maanden full-time gekost. De doorlooptijd was ongeveer een jaar: Ongeveer 6 maanden voorbereiding en 6 maanden uitvoering.

In 2000 is de gehele cursus aangeboden. Deze werd **niet** gevolgd door een toets. In 2001 is er voor gekozen om de eerstejaars studenten een deel van de cursus te laten doen (t/m Picarta) en de doctoraalstudenten de gehele cursus te laten doen. De cursus wordt nu afgerond met een toets. De toets is echt nodig om de studenten te dwingen de cursus te volgen.

De cursus bij POW start met een klassikale inleiding; vervolgens gaan de studenten individueel aan de slag en vindt er tenslotte een klassikale nabespreking plaats.

De doorlooptijd van de cursus voor de studenten is 4 tot 8 uur.

Uit de evaluatie kwam naar voren dat minder dan 50% de cursus geheel had doorlopen. Meer dan 50% vond de cursus nuttig en ongeveer 50% vond dat men nu goed kon zoeken. Maar 50% gaf ook aan dat men zonder cursus goed zou kunnen zoeken. Met name de dag / reguliere studenten waren het meest negatief over de cursus.

Op dit moment ontbreekt een duidelijke follow-up voor de cursus bijv. in de vorm van opdrachten van docenten / stafleden voor studenten om literatuur te zoeken voor bepaalde onderwijsonderdelen.

Wat de toekomst betreft is reeds het punt van de OPC4 genoemd. Het programma vraagt vrij veel onderhoud. (zeker 2 dagen om voor het begin van een cursus alles door te lopen en aan te passen aan de gewijzigde omstandigheden). Maar er zijn eigenlijk geen programma's die geen onderhoud vragen, behalve dan wellicht een heel basaal programma zoals TILT.

Anita Neefjes (VU)

Kwam vorig jaar bij het LOOWI mensen van de UvA tegen en was enthousiast over het programma, met name ook het werken met frames. Ze is iets soortgelijks aan het maken voor de VU. Het programma is nog in ontwikkeling. Uitgangspunt van het programma is een aantal simpele vragen: Waar kun je een boek vinden? Waar kun je een artikel vinden? Waar / hoe kan ik iets over een onderwerp vinden? Hoe moet worden geciteerd? Van de UvA worden de ideeën voor instructie in de catalogus, de digitale bibliotheek en andere voorbeelden overgenomen.

Op dit moment wordt tweewekelijks een klassikale instructie gegeven van ongeveer 2 uur. De studenten krijgen daarvoor geen studiepunten, maar ze moeten het wel gevolgd hebben voordat ze aan hun scriptie mogen beginnen. Er wordt gewerkt met aanwezigheidsregistratie. In de toekomst wordt bij de web-cursus een toets ontwikkeld die dat moet vervangen. Naast de cursus worden ook rondleidingen verzorgd.

Na de inleidingen was er gelegenheid om in een instructiezaal met het programma kennis te maken. Ook met de toetsen in Blackboard die normaal niet toegankelijk zijn.

In de bespreking hiervan na afloop kwamen o.a. de volgende opmerkingen en punten aan de orde:

- Geopperd werd dat ontwikkeling en onderhoud zoveel tijd kosten dat de tijdwinst t.o.v. het klassikaal geven van de cursus minimaal of negatief is. Als reactie hierop werd gesteld dat het grote voordeel is dat een relatief constante kwaliteit van instructie geleverd wordt, studenten het in eigen tempo kunnen doorlopen, en het indien nodig steeds weer tot hun beschikking hebben. Overigens worden in Amsterdam ook, sinds kort en met redelijk succes, zgn. inloopcursussen gegeven waaraan de deelname vrij is. De deelnemers daaraan zijn voornamelijk medewerkers. De KUB heeft als beleid om nieuwe medewerkers van de universiteit door de vakspecialist uit de bibliotheek te laten bezoeken. Op de werkplek wordt instructie gegeven en worden persoonlijke instellingen op de desktop verzorgd.

- Opgemerkt werd dat het programma in het begin vrij theoretisch tekst-georiënteerd is, maar de tussentijdse toetsjes geven duidelijkheid of de stof begrepen is of niet. Overigens ging er bij de tussentijdse toetsjes hier en daar iets mis.
- Opgemerkt werd dat de lettergrootte van de tekst in het linkerframe met toelichting en opdrachten wel erg klein is. Het levert voor de studenten overigens geen problemen op.
- Door de makers zelf is betwijfeld of het gebruikte voorbeeld (gebruik van computers bij het geven van bibliotheekinstructie) wel voldoende aansprekend was. Dat heeft tot nu toe nog niet tot opmerkingen geleid.
- Op de vraag naar de duur van het practicum: studenten Geesteswetenschappen hebben ongeveer 3 uur practicum. Er wordt daarbij aangegeven wat zeker gedaan moet worden. De aansluitende toets gaat over de gehele stof.
- Om studenten meer feedback te geven of ze op een goede manier bezig zijn bij zoekacties in catalogus of bestanden werd geopperd een indicatie te geven van bijv. het aantal treffers dat ze zouden moeten vinden.
- Het onderhoud vraagt o.a. veel tijd omdat het gaat om zeer veel html-files. Door een consequente naamgeving is het juiste bestandje redelijk snel te vinden. Er wordt geen gebruik gemaakt van sjablonen of stylesheets.
- Er wordt nog weinig follow-up gegeven aan de cursus door docenten d.m.v. opdrachten aan studenten waarin ze de verworven vaardigheden moeten toepassen. Historische pedagogiek vormt hierop een uitzondering.
- Fred Bosman, als een van de makers van de OPC4 oefenmodule, merkt op dat bij de afspraken met Pica over aanschafkosten en licentie-kosten voor bibliotheken die het programma wilden gaan gebruiken, hele andere bedragen zijn overeengekomen dan die welke hier genoemd werden. Hij neemt daarover contact op.

Huishoudelijke deel van de vergadering

Mededelingen:

Bericht van verhindering: Libertine van den Bergh-Lampe (AMC), Albert Boekhorst (UvA), Ineke Bosman (Delft), Noor Breuning (Nivel), Jules Coenegracht (IHOL), Marjolein Drenth (Twente, knieoperatie), Jantien van Elk (Eur), Jos Franssen Maastricht), Marga Koelen (ITC), Jan Kooistra (UU / Delft, onderwijsverplichtingen), Leo Osinski (onderwijsverplichtingen: nieuwe inloopcursus), Harrie Oude Lenferink (RUG PPSW), Joke van Soest (Leiden, probeert, maar heeft onderwijsverplichtingen), Louis Volkers (UvA, onderwijsverplichtingen)

Opzegging lidmaatschap:

Veronica Postma (Wageningen), *Michel Alblas* (UvA, rechten).

Nieuwe leden: Jantine van Elk (Rotterdam Fac. SW.), Gerdien de Jonge (EUR), Leo Osinski (TU Eindhoven), Ria Paulides (Tilburg i.p.v. Jos Kuijlen), Asteria Straathof (VU), Marij Tummers (komt vandaag met collega Marianne Jansen; Stadsarchief en Athenaeumbibliotheek Deventer, is ook de bibliotheek van Saxion Hogeschool IJsselland)

Albert Boekhorst heeft de werkgroep verzocht om met een aantal leden van het LOOWI voor de derde druk van het boek *Informatievaardigheden* het concept en de inhoud weer eens grondig tegen het licht houden. Aangemeld hebben zich: Gerdien de Jonge, Betteke Tordoir

en Harrie Knippenberg. Kees Hopstaken wil graag in ieder geval bij de eerste bijeenkomst aanwezig zijn. Hij verzorgt ook het contact met Albert en de andere auteurs.

Verzoek om bijdrage aan website: Alice Doek heeft een actueel overzicht gemaakt voor Amsterdam. Fred Bosman heeft dat toegezegd voor Groningen, Leo Osinski voor Eindhoven. Ik roep iedereen op om de gegevens over de eigen instelling te controleren en aanvullingen, wijzigingen etc. door te geven.

Jan Kooistra en Kees Hopstaken bezochten: *The Libraries without Walls 4 conference* 14 - 18 September 2001, Lesvos, Greece. Deze 4e conferentie had, net als de eerdere, als belangrijkste thema: bibliotheken en afstandsonderwijs. Daarbij werd aandacht besteed aan ontwikkelde cursussen waarbij bibliotheken een (centrale) rol spelen en de voorwaarden voor het kunnen aanbieden van cursussen op afstand zoals toegang tot elektronische bronnen, ruimtelijke, juridische en technische faciliteiten. Een belangrijk onderzoek dat in dit kader gepresenteerd werd is Inspiral (<http://inspiral.cdlr.strath.ac.uk/>). Doel daarvan is om vanuit het oogpunt van de universiteiten en eindgebruikers vast te stellen welke verwachtingen en wensen er leven over de rol die digitale bibliotheken kunnen spelen in virtuele leeromgevingen. Daarvoor is een groot aantal betrokkenen geïnterviewd. De resultaten komen in oktober 2001 beschikbaar. Binnenkort zal op de LOOWI-site een uitgebreider verslag worden gegeven.

Het agendapunt 'uitwisseling van onderlinge informatie' is voornamelijk beperkt tot de introductie van nieuwe leden en enkele nieuw ontwikkelde programma's voor instructie.

Introductie nieuwe leden:

Marij Tummers en Marianne Jansen werkzaam bij het Stadsarchief en Athenaeumbibliotheek Deventer dat is ook de bibliotheek van Saxion Hogeschool IJsselland. De hogeschoolbibliotheek is vooral een naslag-bibliotheek. Stadsbibliotheek en Athenaeumbibliotheek hebben een belangrijke aanvullende rol. Beiden zijn lid van een werkgroep die zich bezighoudt met bibliotheekinstructie en rondleidingen. Ze hebben tot nu toe demonstraties gegeven van databanken op bepaalde vakgebieden. Bij studenten is het bestaan en gebruik daarvan vrijwel onbekend.

Asteria Straathof is vakreferent bij de VU. Ze is via Anita Neefjes in contact gekomen met het LOOWI. Ze verzorgt ook instructie en rondleidingen.

Ria Paulides is hoofd Gebruikersondersteuning en adjunct-bibliothecaris in Tilburg. Ze volgt Jos Kuijlen op. De KUB verzorgt een aantal cursussen: inloopcursussen en enkele digitale cursussen. Cursussen worden verzorgd voor zowel studenten als docenten. Er wordt daarbij samengewerkt met de faculteiten. De bibliotheek van de KUB is zich grondig aan het bezinnen op haar rol in e-learning.

Gerdien de Jonge is sinds enkele maanden hoofd Gebruikersondersteuning van de bibliotheek van de Erasmus Universiteit. Er zijn tal van activiteiten op het terrein van de gebruikersinstructie. Daarbij wordt ook gebruik gemaakt van Blackboard. Ze hoopt bij deze activiteiten haar voordeel te doen met deelname aan het LOOWI. Ze heeft een aantal concrete vragen over Blackboard meegekregen van Jantine van Elk. Daar ontbreekt nu de tijd voor. Ze zal ze via elektronische weg aan de leden van het LOOWI voorleggen.

Nieuwe cursussen

Research Companion - Letterenbibliotheek van de Universiteit Utrecht, Bertine Bouman. Het is een bronnengids voor het vakgebied Engels en is samen met de vakgroep ontwikkeld.

Soortgelijke gidsen worden gemaakt voor Amerikanistiek, Oude geschiedenis en onderzoeksgeschiedenis. Voorwaarde voor het maken van een bronnengids is dat de vakgroep zich committeert aan het onderhoud van de gids.

Heureka! - Letterenbibliotheek van de Universiteit Leiden, Cynthia van der Brugge. Het is een bronnengids voor Duits in het Duits. Het bevat echter ook een Nederlandstalige ondersteuning bij het zoeken naar literatuur op het vakgebied. Bij het maken van deze gids heeft men ondersteuning gehad van een student-assistent.

Harrie Knippenberg, Universiteit Nijmegen, is bezig met twee nieuwe cursussen in Blackboard voor de vakgebieden Theologie en Chemie. Ze zijn gebaseerd op de eerder ontwikkelde cursus voor Heuristiek.

Harrie Knippenberg maakt ook melding van een verslag van de Ticer summer school "education and digital libraries" waaraan hij heeft deelgenomen in augustus van dit jaar. Daar is een aantal zaken aan bod gekomen die voor het LOOWI belangrijk zijn. Onder andere het programma TILT wat reeds is genoemd, maar ook de ruime aandacht en ontwikkeling van standaarden in de VS voor information literacy. Hij zal de link voor het door hem gemaakte verslag via de coördinator aan een ieder doorsturen

(<http://www.kun.nl/ubn/Algemeen-extern/summer.htm>).

Edzard Boerma maakt melding van een computervaardigheden-cursus die aan de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Groningen gegeven wordt aan 900 studenten. Onderdeel daarvan is ook het zoeken in de catalogus en in bestanden. Het probleem is dat de hardware ontbreekt om de cursus te kunnen geven.

Programma voor 2002 / 2003

- **22 maart 2002** : TU Eindhoven. Onderwerp zal daar o.a. het nieuwe programma van Leo Osinski zijn: TVAS Informatievaardigheden
- **7 juni 2002**: IHOL te Maastricht. Op het programma staat daar de Nederlandse toepassing/vertaling van het TILT programma
- **Oct/nov 2002**: TU Delft. Daar staat het nieuw ontwikkelde DelftSpecial centraal.
- **Voorjaar 2003**: gaan we naar de KUB in Tilburg. Daar wordt o.a. het (dan) nieuw ontwikkelde beleid van de bibliotheek van de KUB binnen de e-learning environments toegelicht.